

RÖVID ELEMZÉSEK A SZCIENTOLÓGIA VALLÁSI TERMÉSZETÉRŐL

J. GORDON MELTON, PH. D.
Egyesült Államok
1981. május 10.

SAMUEL S. HILL, PH. D.
Egyesült Államok
1979. augusztus 12.

GARY D. BOUMA, PH. D.
Ausztrália
1979. október 30.

IRVING HEXHAM, PH. D.
Kanada
1978. február 6.

RÖVID ELEMZÉSEK A SZCIENTOLÓGIA VALLÁSI TERMÉSZETÉRŐL

J. GORDON MELTON, PH. D.
Egyesült Államok
1981. május 10.

SAMUEL S. HILL, PH. D.
Egyesült Államok
1979. augusztus 12.

GARY D. BOUMA, PH. D.
Ausztrália
1979. október 30.

IRVING HEXHAM, PH. D.
Kanada
1978. február 6.

RÖVID ELEMZÉSEK
A SZCIENTOLÓGIA VALLÁSI TERMÉSZETÉRŐL

TARTALOM

Rövid tanulmány a Szcientológia vallásról J. GORDON MELTON, PH. D.	1
Szcientológia – Egy új vallás SAMUEL S. HILL, PH. D.	5
Vallás-e a Szcientológia? GARY D. BOUMA, PH. D.	9
A Szcientológia vallási státusa IRVING HEXHAM, PH. D.	11

Bevezetés

Az 1950-es évek elején megjelent Szcientológia vallás az indulása óta sok vallástudós érdeklődését keltette fel a világ minden táján.

Ez a füzet négy rövid elemzést tartalmaz a több száz létező tanulmány közül, amelyek a Szcientológiáról készültek. Ezeket 1978 és 1981 között írták. Szerzőik földrajzi és filozófiai sokszínűséget képviselnek, és egyedi látásmódjuk van.

RÖVID TANULMÁNY A SZCIENTOLÓGIA VALLÁSRÓL

J. GORDON MELTON, PH. D.

Dr. Melton 1981-ben a következőket írta:

Az Amerikai Vallások Kutatóintézetének igazgatója vagyok az Illinois állambeli Evanstonban; ez a kutatási létesítmény az Egyesült Államok kis vallási csoportjait tanulmányozza. Már 10 éve vagyok a létesítmény igazgatója.

Az Egyesült Metodista Egyház felszentelt lelkésze vagyok, ahol 1968-ban lettem felszentelve. Emellett én vagyok az Emanuel Egyesült Metodista Egyház lelkipásztora is az Illinois állambeli Evanstonban. Három és fél éve töltöm be ezt a pozíciót.

Tagja vagyok a Tudományos Valláskutató Társaságnak és az Amerikai Egyháztörténeti Szövetségnek.

A Birmingham Southern College-ban szereztem Bachelor of Arts diplomát; tanultam az Egyesült Metodista Egyházhoz kapcsolódó Garrett Teológiai Szemináriumban, és itt szereztem Master of Divinity diplomát; végül pedig a Northwestern Egyetemen szereztem Ph. D. címet vallástörténet és -irodalom tárgyban (1975).

Mintegy hét könyv szerzője vagyok, továbbá közreműködtem a *The Encyclopedia of World Methodism* szerkesztésében, és én írtam a *Directory of Religious Bodies in the United States* című összeállítást.

Az elmúlt 16 évben lelkipásztori feladataim és az Amerikai Vallások Kutatóintézetének igazgatójaként vállalt kötelezettségeim mellett kutatásokat folytattam, és megírtam a *The Encyclopedia of American Religions* című átfogó referenciamunkát, amely közel 1200 amerikai vallást vizsgál, és leírja a történetüket, a gyakorlataikat és a meggyőződéseiket. Tudomásom szerint 1936 óta ez az első ilyen munka, amely ekkora terjedelmű.

A Szciantológiát az Egyesült Metodista Egyház lelkészeként és az Amerikai Vallások Kutatóintézetének igazgatójaként egyaránt vizsgáltam. Vallási mozgalmak tudósaként szerzett széles körű tapasztalataim, a Szciantológia Egyház tanainak, meggyőződéseinek és gyakorlatainak tanulmányozása, több Szciantológia-egyház (köztük a Missouri Szciantológia Egyház) meglátogatása, illetve a Szciantológia Egyház több lelkészével folytatott hosszas beszélgetéseim alapján vallásnak találom, a szó legteljesebb értelmében. Jól kigondolt tantételei vannak, beleértve a hitet egy Legfelsőbb Lényben, a hitet a szellem szabadságában és a szellem halhatatlanságában; egy vallási imádati és liturgiarendszert, egy kiterjedt lelkipásztori tanácsadási programot és egy közösséget segítő lelkészi szolgálatot, amely megtestesíti az Egyház tanait és meggyőződéseit. Ilyen teljes programmal ritkán rendelkezik egy első generációjában járó új vallás. Az Egyház vizsgálatának részeként személyesen részt vettem egy Szciantológia esküvői ceremónián, továbbá a vasárnapi egyházi szertartáson. Az Egyház rituáléit, beleértve a vallási imádatot, az esküvőket, a keresztelőket és a temetéseket, pontosan megadja a *Ceremonies of the Founding Church of Scientology* (A Szciantológia Alapító Egyház szertartásai) és a *Background and Ceremonies of the Church of Scientology* (A Szciantológia Egyház háttere és szertartásai). Ezek hagyományos mintákat követnek, és az Egyház lelkésze vezeti le őket.

A Szciantológia Egyház valóban magáénak vallja a hitet egy „Legfelsőbb Lényben”, odaadást az irányában, illetve az imádatát, továbbá a hitet a szellem halhatatlanságában és abban, hogy az ember egy szellemi lény. Ez meglátszik a csoport egész életében: az Egyház által indított programban, meggyőződéseiben és gyakorlataiban, valamint irodalmában, beleértve a fent említett könyveket.

Meggyőződéseikről, az általuk folytatott vallási imádatról és az Istenhez vagy egy Legfelsőbb Lényhez való viszonyukról tanúskodik ezenkívül az Egyház lelkipásztori gondozási programja, csoportos vallási imádatuk, a közösségi életük és spirituális növekedési programjuk.

Az Egyház foglalkozik ezekkel az alapvető vallási kérdésekkel: honnan jöttünk, miért vagyunk itt, és hová tartunk?

A Szciantológia Egyház rendszeresen megtartja vasárnapi vallási szertartását, amely ugyan nem a hét fő eseménye, mint a metodista egyházban, de azért biztosítja a közösségi vallási imádatot a csoport számára.

Az Egyház a hagyományos liturgiai csatornákon, vallási kiadványainak terjesztése révén és közösségi programjaiban rendszeresen hirdeti meggyőződéseit.

A Szcientológia Egyház nagyon is vallás, a szó legteljesebb értelmében.

J. GORDON MELTON

1981. május 10.

J. Gordon Melton az Amerikai Vallások Kutatóintézetének alapítója és igazgatója, mely szervezet a kaliforniai Santa Barbarában működik. Vezet egy programot, amely sok eltérő amerikai vallást kutat, különös figyelmet fordítva az új vallási mozgalmakra, amelyek 1965 óta igen szembetűnővé váltak Amerikában. Több mint 20 könyv írója/szerkesztője, amelyek többek között: Encyclopedia of American Religions (4th ed., 1994), The Cult Experience, New Age Encyclopedia, Religious Leaders of America, illetve a legújabb: Encyclopedia of African American Religion. Dr. Melton az Egyesült Metodista Egyház lelkésze, és a Kaliforniai Egyetem Vallástudományi Tanszékének munkatársaként dolgozik.

SZCIENTOLÓGIA EGY ÚJ VALLÁS

SAMUEL S. HILL, PH. D.

Dr. Hill 1979-ben a következőket írta:

Hivatásos tudósként az Amerikai Egyesült Államokban jelen lévő vallási mozgalmakkal foglalkozom, és erre az alábbiak szolgálnak bizonyítékkal:

- a) vallástudományi Ph. D. címmel rendelkezem a Duke Egyetemtől;
- b) 20 éve vagyok vallásanprofesszor, ebből egy évig voltam a Stetson Egyetemen, 12 évig a Chapel Hill-i Észak-karolinai Egyetemen, majd 1972-től a Floridai Egyetemen;
- c) három könyvet és számos cikket publikáltam a témáról;
- d) rendszeresen tanítok ezen a területen.

Az elmúlt másfél évben némiképp a Szciantológia Egyház tanulmányozására specializálódtam, és úgy gondolom, szakmailag illetékes vagyok a jellegének és természetének a megítélésében.

Kétféle nézet hatja át a rá vonatkozó összes értékelésemet. Az első az, hogy új, fiatal, hirtelen érett vallási szervezetről van szó, és úgy kell rá tekinteni, hogy még kialakulóban van, még fejlődik, még az útját keresi – ezek olyan jellemzők, amelyek minden új vallásra igazak. A második az, hogy sokkal több közös vonása van az olyan keleti vallásokkal, mint a hinduizmus és a buddhizmus, mint a két nyugati bibliai hittel, a kereszténységgel és a judaizmussal. Lényegbevágó, hogy a Szciantológiát saját normáihoz mérten ítéljük meg – amelyek közelebb állnak a keletiekhez, mint

a nyugatiakhoz –, és ne a nyugati kategóriák ráerőltetésével. Az, hogy megfelel-e a nyugati értékeknek, követelményeknek és feltételezéseknek, nem számít annak eldöntése szempontjából, hogy vallás-e, vagy sem.

Azt a következtetést vonom le, hogy a Szcientológia megfelel a vallások definíciójának, hiszen – az összes valláshoz hasonlóan – jelen van benne a négy standard összetevő:

- a) *Hitvallás*. Azt tanítja, hogy a valóság végső soron szellemi dimenziója szükségszerűen létezik.
- b) *Kódex*. Erős etikai érzéket követel, kiemelve az értékeket, és különbséget téve a jó és a rossz, a helyes és a helytelen között.
- c) *Kultusz*. (Vallási imádatot folytató csoport értelemben.) Arra törekszik, hogy szisztematikusan összekapcsolja az embereket a valóság szellemi dimenziójával, a Végső Valósággal, a Legfelsőbb Lénnel vagy Istennel.
- d) *Közösség*. Világos csoportidentitás-érzéssel rendelkezik, és szervezett vallási közösségről van szó.

A világ minden táján jellemzően úgy tekintik, hogy e négy összetevőből tevődik össze egy vallási mozgalom.

Eszerint tehát hiteles vallásról van szó, amelynek saját meggyőződései és gyakorlatai vannak. Alapvetően a Szcientológia egy tudásemélet, illetve egy megértési mód, amelynek révén az egyháztagok megtudhatják, mi a Legfelsőbb Lény, és hogyan történik a benne való részesedés a személyes egészségük és a társadalom egészségének javítása érdekében. Ezen a fajta tudáson vagy megértésen vagy vallási imádaton keresztül a személy felismeri önmagát, öntudatra ébred, és gyógyító kapcsolatban áll Istennel. A valódi szellemi szabadsáig való eljutás folyamata során az élete megtisztul azoktól az akadályoktól és gátoaktól, amelyek a szabadság útjában állnak, és egészséges és boldog élete lesz, ahogy rendeltetett. Ebben a tekintetben eléggé hasonlít a hinduizmusra és a buddhizmusra.

A Szcientológia elismeri a Végső Valóság vagy Isten realitását. „Isten” itt kevésbé egy személyes „Legfelsőbb Lény”; inkább egy „Végső Valóság”, az, ahogy a dolgok végső

oron és legtisztább formájukban vannak, így ez a teljes értékű élet felé vezető út, amely mindenkinek szól, és mindenki számára elérhető. Kinyilatkoztatás alkalmazásával, amely gyakran jelenik meg technikák formájában, az emberek elérhetik a Legfelsőbb Lényhez való kapcsolódást és a benne való részesedést. Ebben a tekintetben a Szciantológia inkább keleti, mint nyugati, és inkább buddhizmus, mint hinduizmus. Célja, hogy megvilágosodást érjen el azáltal, hogy kapcsolódást teremtsen ahhoz, ahogy a dolgok valójában, végső soron vannak.

A vallási tapasztalás és imádat fő eljárása a lelkipásztori tanácsadás. Ez abból áll, hogy az Egyház egy lelkésze a Szciantológiát alkalmazza egy egyháztagra. Ez az elsődleges módja a személy felvilágosításának, illetve a Legfelsőbb Lénnel való kapcsolatba hozásának. Vannak nagyközönségnek szóló szolgáltatások; ám ezek a Szciantológia általi értelmezésben kevésbé alapvetők, mint a lelkipásztori tanácsadás. Az Istennel való tényleges kapcsolatteremtés e tanácsadás során történik.

A Szciantológia mint vallás nem ragaszkodik a vallási monizmushoz; például megengedett, hogy valaki egyszerre gyakorolja mind a Szciantológiát, mind pedig valami mást, például a római katolicizmust. Ebben is inkább a keleti modellhez igazodik, mivel a hűség és a részvétel vonatkozásában toleranciát mutat a pluralizmus iránt. A tényleges gyakorlatban azonban csak néhány szciantológus gyakorol másik vallást is. A Szciantológia a „Dianetikából” – egy boldog élet megvalósítására szolgáló elméletből és technikából – fejlődött tovább egyházzá az elmúlt 29 év folyamán. Saját feltevéseim szerint, ahogy az evolúciója egyre inkább kiteljesedik, kisebb lesz a hajlam a két hithez ragaszkodás bátorítására, és még kevesebben fognak élni ezzel a lehetőséggel. Más szóval, olyan vallásnak látom, amely egyre inkább tudatára ébred saját vallási mivoltának.

Az „alkalmazott vallási filozófia” kifejezés egészen jól leírja a Szciantológiát – de csak akkor, ha elvonatkoztatunk az uralkodó nyugati vallásos felfogástól. A kifejezés jelentése a pozitív oldalon:

- a) A Szciantológia vallásos, mert tudást és eszközt ad a Legfelsőbb Lénnel való kapcsolatlétesítéshez.
- b) Hangsúlyozza az eredményeket (tehát „alkalmazott”), amilyen például a jobb önismeret, megértés, egészség és boldogság.

Másrészt a „filozófia” kifejezés használata egy látásmódra, egy nézőpontra utal, nem pedig egy történelmi eseményekkel alátámasztott, kidolgozott teológiára egy személyes Istennel kapcsolatban (mint a bibliai hitek esetében).

Minden ismert amerikai norma szerint, legyen az jogi, gyakorlati vagy vallási, úgy ítélem meg, hogy a Szcientológia Egyház valóban az, amit a neve mutat: egy valódi vallási szervezet.

SAMUEL S. HILL
1979. augusztus 12.

Amikor ezt írta, Dr. Hill a Floridai Egyetem vallásánprofesszora volt.

VALLÁS-E A SZCIENTOLÓGIA?

GARY D. BOUMA, PH. D.

A szakmai véleményemet kérték egy kérdésben:

Vallás-e a Szcientológia? Az alábbi szakmai képesítésekkel rendelkezem ehhez a kérdéshez kapcsolódóan:

B. A. Calvin College (görög és filozófia)

B. D. Princeton Teológiai Szeminárium (egyház és társadalom)

M. A. Cornell Egyetem (szociológia)

Ph. D. Cornell Egyetem (vallásszociológia)

Több mint egy évtizede foglalkozom a vallás tudományos kutatásával. Ezalatt rengeteget publikáltam ezen a területen, elnököltem a vallás definiálásáról tartott szimpóziumokon, és előadásokat tartottam a vallásszociológiáról a Dalhousie Egyetemen, a Michigan Állami Egyetemen és a Monash Egyetemen.

Olvastam különböző könyveket a Szcientológiáról, és ellátogattam a Victoriában lévő egyházba. E dokumentumok és a látogatásom alapján a szakmai véleményem az, hogy a Szcientológia Egyházat indokoltan sorolhatjuk a vallások közé. Hadd fejtsem ki ezt bővebben.

Bár van némi vita a vallástanban a vallás definícióját illetően, az egymással versengő összes definíció kétségkívül magába foglalná a Szcientológia Egyházat és a meggyőződéseit és gyakorlatait mint vallást. Az e körül folyó viták központi kérdése a vallás szó alkalmazásának haszna olyan csoportoknál, amelyek olyan jelentésrendszerekhez ragaszkodnak, amelyeknek nincs tisztán meghatározott jelentésrendszerük, amely egy természetfeletti lény, elv vagy figura iránti alapvető elkötelezettséghez kötődne,

és a megfogalmazása ehhez kapcsolódna. Mivel a Szcientológia hitvallása világosan egy ilyen elkötelezettség körül forog, és belőle fakad, semmi kétség nem merülne fel a vallásszociológusok körében, hogy a Szcientológia esetében egy vallással van dolguk.

Émile Durkheim, a vallásszociológia egyik alapító atyja, így definiálta a vallást: „szent... dolgokra vonatkozó hiedelmek és gyakorlatok összefüggő rendszere, amelyek mindazokat, akik ragaszkodnak ezekhez, egyazon, egyháznak nevezett, erkölcsi közösségben egyesítik.”

„The Religious Factor” (A vallási tényező) című nagy jelentőségű tanulmányában Gerhard Lenski így definiálja a vallást: „...a végső soron az ember sorsát formáló erő(k) természetével foglalkozó olyan meggyőződések, illetve ezekhez kapcsolódó gyakorlatok rendszere, amelyeket egy csoport tagjai mindannyian követnek.”

A vallás e meghatározásait használva bizonyosan bárki arra a következtetésre jut, hogy a Szcientológia vallás.

GARY D. BOUMA

1979. október 30.

Amikor ezt írta, Dr. Bouma a Monash Egyetem (Clayton, Victoria állam, Ausztrália) Antropológia és Szociológia Tanszékének oktatói karában dolgozott.

A SZCIENTOLÓGIA VALLÁSI STÁTUSA

IRVING HEXHAM, PH. D.

Dr. Hexham 1978-ban a következőket írta:

A szakmai véleményemet kérték a Szcientológia vallási státusáról. Tanulmányoztam az egyház anyagait, beszélgettem az egyház tagjaival, és olvastam könyveket a Szcientológiáról. E munkának köszönhetően most olyan helyzetben vagyok, hogy véleményt tudok mondani a Szcientológia vallási státusáról.

Talán helyénvaló mondanom valamit magamról, hogy bárki, aki ezt olvassa, megítélhesse a következtetéseim érvényességét.

Evangélikus keresztény vagyok, és vallástudományi diplomámat a Lancaster Egyetemen szereztem, ahol Ninian Smart professzornál tanultam. Ezt követően vallástörténeti kutatásokat végeztem a Bristol Egyetemen F. B. Welbourn irányítása mellett. Posztgraduális hallgatóként munkámban a vallás és a társadalom kölcsönhatására koncentráltam, miközben az M. A. megszerzéséért a Britanniában jelen lévő új vallási mozgalmakat tanulmányoztam, a doktorátusért pedig a kálvinizmus és az afrikáner nacionalizmus kapcsolatát Dél-Afrikában. Posztgraduális munkám befejezése óta is megmaradt a dél-afrikai vallások, illetve a nyugati társadalom új vallási mozgalmai iránti érdeklődésem. Jelenleg a vallásfilozófia docenseként dolgozom a vancouveri Regent College-ban. A Regent College egy posztgraduális teológiai iskola, amely szilárdan el van kötelezve a keresztény vallás mellett.

Az egyik fő probléma bármely mozgalom vallási természetének megvitatásánál a vallás definíciójának kérdése. Bár a tudósok számos különböző definíciót ajánlanak, ezek általában véve két fő típusra oszthatók. Vannak azok a definíciók, amelyek kultikus szervezet szempontjából határozzák meg a vallást, és vannak azok a definíciók, amelyek életmód szempontjából határozzák meg a vallást. A Szcientológia vallási természetének

megítélését a Ninian Smart által adott definícióval kezdtem, aki a világ egyik vezető szaktekintélye a vallástudományok területén. Ezt a definíciót egy Lancasteri Egyetemen tartott kollokviumon adta 1969 decemberében, és megtalálható Smart „Meaning in and the Meaning of Religion” (Jelentés a vallásban és a vallás jelentése) című beszámolójában. Beszámolója első részének végén, a 2.6o bekezdésben, Smart a következő definíciót adja:

Intézményesített rituáléknak egy tradícióval azonosított halmaza, amelyek szakrális érzéseket fejeznek ki és/vagy idéznek meg egy divinális vagy transzdivinális fókuszpont iránt, amely az embert körülvevő fenomenológiai környezet összefüggésében jelenik meg, és amelyet legalább részben mítoszok, illetve mítoszok és doktrínák írnak le.

E meghatározás alapján, és annak alapján, amit a Szciantológiáról megtudtam, nyilvánvalónak tűnik, hogy a Szciantológia Egyház Brit Kolumbiában hirdetett tanítása és gyakorlata vallásként definiálhatóvá teszi a Szciantológiát. Az is nyilvánvalónak tűnik számomra, hogy a Szciantológia azon definíciók szerint is besorolható vallásként, amelyek teljes életmódként tekintenek a vallásra. Ennek kapcsán szeretném felhívni a figyelmet egy másik kollokviumi beszámolóra, amelyet F. B. Welbourn mutatott be a Lancasteri Egyetemen 1969-ben. E beszámoló címe: „Towards Eliminating the Concept of Religion” (A vallás fogalmának eltörlése felé). E beszámolóban Welbourn nagyon erősen amellett érvel, hogy a vallást teljes életmódként kell felfogni, nem pusztán kultikus tevékenységként. Definíciója értelmében nem jelenthet semmilyen nehézséget a Szciantológia vallásként való elismerése.

Zárásként szeretném hozzátenni, hogy a Szciantológia vallási természetét illető állásfoglalásom Dr. Roy Walliséhoz hasonló. Hozzám hasonlóan ő is úgy gondolja, hogy a Szciantológia egy őszintén kifejeződő vallásos hit. De hozzám hasonlóan ő is kritikus lenne a Szciantológia Egyház bizonyos meggyőződéseit és gyakorlatait illetően. Ezt a kijelentést esetleg mérsékli az a tény, hogy sok más vallási mozgalmat illetően is kritikus lennék.

IRVING HEXHAM

1978. február 6.

Amikor ezt a beszámolót írta, Dr. Hexham a vallásfilozófia docense volt a Regent College-ban (Vancouver, Kanada).